

IRINA POPADEYKINA

10-lecie istnienia Instytutu Polsko-Rosyjskiego

Idea stworzenia nowego forum dla polsko-rosyjskiej współpracy naukowej, które nie byłoby związane z istniejącymi strukturami naukowymi i badawczymi oraz czerpałoby z niezależności, jaką daje możliwość funkcjonowania w tzw. trzecim sektorze, pojawiła się w gronie fundatorów i najbliższych współpracowników Instytutu Polsko-Rosyjskiego w 2010 roku. Okolicznością, która sprzyjała zainicjowaniu takiej działalności, była ówczesna pozytywna dynamika kontaktów polsko-rosyjskich na oficjalnym szczeblu oraz zwiększone wzajemne zainteresowanie badaczy. W tym czasie rozwijała się już współpraca pomiędzy środowiskami akademickimi Wrocławia i Tomsk, czego szczególnym dowodem jest umowa o współpracy pomiędzy Uniwersytetem Wrocławskim i Tomskim Państwowym Uniwersytetem Pedagogicznym. Potrzeba wyjścia poza istniejące ramy, otworzenia nowych możliwości współpracy w formule *spin out* zmaterializowała się 11 lutego 2011 roku, gdy organizacja Instytut Polsko-Rosyjski (IPR) z siedzibą we Wrocławiu została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego.

Spośród dwóch form prawnych organizacji pozarządowych, które przewiduje polskie prawodawstwo, wybrano fundację, albowiem pozwala na dużo sprawniejsze działanie niż stowarzyszenie. Organizacja nie prowadzi działalności gospodarczej, opiera się na darowiznach, nie wypłaca wynagrodzeń, zaś każda osoba zaangażowana w działalność czyni to *pro bono*. Skład Zarządu od początku działalności pozostaje niezmienny i wchodzi w skład fundatorzy – Irina Popadeykina i Rafał Czachor. Rozwój działalności nie byłby możliwy bez entuzjazmu, organizacyjnego i merytorycznego wsparcia wielu osób i naszych współpracowników, spośród których szczególnie wymienić należy dr Aleksandrę Guziejewą – była dziekan Wydziału Filologicznego Tomskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego oraz pracujące tam językoznawczyni: prof.

Olę Orlową i dr Innesę Babienko. Ze wspomnianą uczelnią IPR związany jest umową instytucjonalną, która obowiązuje od 2012 roku.

Początkowo aktywność Instytutu Polsko-Rosyjskiego miała głównie wymiar edukacyjno-popularyzatorski. Działalność zainaugurowały warsztaty dla dzieci „Maslenica” w dniu 6 marca 2011 roku. Dzień później ruszył pilotażowy kurs języka rosyjskiego pt. „Marzec – najlepszy miesiąc do nauki j. rosyjskiego”. Jego popularność spowodowała, że od kwietnia 2011 roku rozpoczęły się pełnowymiarowe kursy. Od tego czasu we Wrocławskim Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych „Sektor3”, które na wiele lat stało się domem IPR, odbywały się zajęcia z języka rosyjskiego na kilku poziomach zaawansowania, spotkania, debaty i warsztaty międzykulturowe (m.in.: „Pascha – Wielkanoc po rosyjsku” 26 kwietnia 2011 roku; „Na drodze do wzajemnego zrozumienia. Wizerunek Polaków w Rosji i Rosjan w Polsce” 1 grudnia 2011 roku z udziałem dr Aleksandry Guziejewy i dr. Artioma Kollegowa; „Wizerunek Polski w mediach rosyjskich” 12 marca 2013 roku z udziałem prof. Olgi Orlowej). Bywały one inspirującą podstawą do długich dyskusji, wymiany poglądów a nawet późniejszej współpracy. W ten sposób zyskaliśmy grafika, twórcę wielu okładek naszych publikacji, Michała Bartnika. Niektóre z przedsięwzięć popularyzatorskich odbywały się na partnerskim uniwersytecie w Tomsku, w tym kursy języka polskiego w sierpniu 2011 roku, letnia szkoła pn. „Aktualne problemy rusycystyki w interpretacji tomskiej szkoły filologicznej” w czerwcu 2014 roku.

Z większych projektów edukacyjnych na uwagę zasługuje przedsięwzięcie współfinansowane przez Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia pod nazwą „Tożsamość i porozumienie”, zrealizowane w okresie od września do listopada 2013 roku. Niektóre z działań IPR miały miejsce w Tomsku, gdzie m.in. jesienią 2013 roku ze środków Fundacji Polska Miedź i we współpracy z organizacją Tomaska Polonia odbyły się intensywne kursy języka i kultury polskiej dla mieszkających w Tomsku osób polskiego pochodzenia oraz studentów Tomskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego. Uzyskany grant pozwolił również na zakup dla miejscowej biblioteki polskiej literatury i współczesnych podręczników do nauki języka polskiego.

W związku z intensywnymi wymianami studentów pomiędzy Wrocławiem a Tomskiem, wiele z przyjeżdżających z Syberii na Dolny Śląsk osób pod opieką IPR odnajdowało się w jakże nowych dla siebie okolicznościach, nawiązywało znajomości a z czasem włączało w działalność IPR. W takich sposób poznaliśmy Pawła Motorina, któremu zawdzięczamy projekt okładki czasopisma *Rocznik Instytutu Polsko-Rosyjskiego*. Z kolei studentom Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Wrocławskiego zaoferowano w naszej organizacji możliwość odbywania praktyk zawodowych. W ich czasie doskonalili znajomość języka rosyjskiego, uczestniczyli w pracach tłumaczeniowych i przygotowywaniu konferencji.

Z czasem coraz większą rolę w funkcjonowaniu IPR odgrywać zaczęła sfera naukowa i wydawnicza. Pierwszym krokiem na tym polu było seminarium metodyczne „Nauczanie języka rosyjskiego jako obcego: teoria i praktyka”, które odbyło się we Wrocławiu 8 listopada 2011 roku. W jego prace zaangażowany był nestor wrocławskich rusycystów i Przyjaciół IPR s.p. mgr Mateusz Jakubiszyn. Ze względu na duże zainteresowanie tą tematyką, seminaria, odbywające się regularnie w listopadzie, stały się coroczną praktyką, zaś trzecie seminarium w 2014 roku odbyło się w Tomsku, na naszym partnerskim uniwersytecie. Obok seminariów, od 2014 roku rozpoczęta została organizacja i współorganizacja konferencji naukowych. Na początek odbyły się trzy takie przedsięwzięcia: konferencja „Rozwój uzdolnienia we współczesnym środowisku edukacyjnym” (28 października 2014 roku w Białgorodzie w współpracy z Białgorodzkiem Instytutem Rozwoju Edukacji), następnie „Paradygmatyczne zmiany we współczesnej lingwistyce: kształcenie lingwokulturologiczne”, które było połączone z IV seminarium metodycznym „Nauczanie języka rosyjskiego jako obcego” (5-7 listopada 2014 roku we Wrocławiu) oraz „Mit-folklor-literatura” (24-25 listopada 2014 roku we Wrocławiu). Ta ostatnia konferencja stała się cyklicznym wydarzeniem, które obecnie sprofilowane jest na literaturę fantasy, co jest zasługą dr Jewdokii Nieseterowej. Międzynarodowa konferencja pod nazwą „Searching the borders of fantasy” odbywa się corocznie od 2016 roku, naprzemiennie we Wrocławiu i Moskwie, zaś jej współorganizatorami są: Rosyjski Państwowy Uniwersytet Humanistyczny, Instytut Literatury Światowej im. M. Gorkiego oraz Wydział Filologii i Dzienni-

karstwa Uniwersytetu Państwowego im. N. Łobaczewskiego w Niżnym Nowogrodzie. Ostatnia wrocławska konferencja z tego cyklu miała miejsce 1 lipca 2019 roku.

Materialnym efektem pierwszego seminarium metodycznego stała się rosyjskojęzyczna praca zbiorowa *Теория и практика преподавания русского языка как иностранного* [2012], która zyskała przychylność wielu dydaktyków języka rosyjskiego i jest materiałem wykorzystywanym w przygotowywaniu rusycystycznego warsztatu metodologicznego m.in. na uczelniach zagranicznych. Praca ta zainaugurowała serię wydawniczą pt. *Biblioteka Instytutu Polsko-Rosyjskiego*, w której do tej pory ukazało się 11 recenzowanych książek. Seria posiada radę naukową, w skład której wchodzi naukowcy z różnych ośrodków akademickich Polski i Rosji. W prace redakcyjne nad książkami zaangażowane są dr Innesa Babienko, dr Tatiana Gonczarowa, Joanna Fiedor. Wszystkie prace, wydawane na licencji Creative Commons, są bezpłatnie dostępne w postaci drukowanej i elektronicznej, co jest wkładem IPR w rozwój zasobów otwartej nauki.

W kwietniu 2012 roku rozpoczęliśmy przedsięwzięcia naukowe realizowane w postaci projektów finansowanych głównie ze środków własnych IPR. Co do zasady ich podstawowym efektem są kolejne monografie wydawane we wspomnianej serii „Biblioteka Instytutu Polsko-Rosyjskiego”. Pierwszym projektem był „Literacki obraz mentalności rosyjskiej szlachty prowincjonalnej w drugiej połowie XIX wieku”. Jego finalnym rezultatem jest rosyjskojęzyczna książka R. Czachora [Чухор 2013]. Kolejny projekt pod nazwą „Aktualne problemy współczesnej literatury rosyjskiej” zaczął się w maju 2012 roku. W kwietniu 2013 roku rozpoczął się projekt „Niepodległe, nieuznawane: systemy polityczne Abchazji, Osetii Południowej i Górskiego Karabachu”, który wyszedł poza ramy polsko-rosyjskiej problematyki bilateralnej, wytyczając nowe kierunki działalności IPR. Efektem badania była pierwsza w literaturze przedmiotu dogłębna charakterystyka rozwoju kaukaskich państw [Czachor 2014]. Jego swoistą kontynuacją było przedsięwzięcie realizowane od stycznia 2014 roku we współpracy z badaczami ormiańskimi pt. „Armenia i Górski Karabach w procesach transformacji politycznej i społecznej” [Armenia i Górski Karabach 2014]. W styczniu 2015 roku z kolei rozpoczął się projekt pt. „Re-

żymy polityczne państw byłego ZSRR w ujęciu neopatrymonialnym”. Powstała w jego wyniku książka [Czachor 2015] uzyskała wyróżnienie w konkursie im. prof. Czesława Mojsiewicza, organizowanym przez Uniwersytet Adama Mickiewicza, na najlepszą książkę politologiczną w Polsce

Kolejne przedsięwzięcia wydawnicze związane były z teorią literatury [Безруков 2015], dydaktyką języka rosyjskiego jako obcego [*Практика преподавания русского языка как иностранного* 2017] oraz literaturą współczesną [*Миф, фольклор, литература* 2015; *В поисках границ фантастического* 2017]. W ramach promocji działalności wydawniczej IPR zorganizowany został konkurs na najciekawszą pracę z zakresu historii. Jego zwyciężczynią została dr Ała Junakowska z Omskiego Uniwersytetu Państwowego, zaś monografia *Человек и его деятельность в Сибири (конец XVI–XVIII вв.): Опыт составления исторического лингвокультурологического словаря* została wydana nakładem IPR [Юнаковская 2014]. Najnowszą z książek opublikowanych w ramach serii jest studium z eksperymentalnych badań fonologicznych przeprowadzonych przez prof. Juliana Skorka na Uniwersytecie Zielonogórskim [Скопек 2019].

Równoległe z serią monografii we wrześniu 2011 roku za-inaugurowano wydawanie recenzowanego periodyku *Rocznik Instytutu Polsko-Rosyjskiego*. Znalazły się w nim następujące działy tematyczne: polsko-rosyjskie studia komparatystyczne, w tym badania nad współczesną kulturą, historią i etnografią polską oraz rosyjską; polskie i rosyjskie badania literaturoznawcze i językoznawcze; polsko-rosyjskie studia politologiczne oraz dział recenzji. Szybko rosnąca popularność pisma sprawiła, że w latach 2012–2014 ukazywał się on co pół roku. Łącznie wydano 12 numerów. Rocznik znajdował się na liście pism punktowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego: latach 2013–2014 miał on przyznane 4 pkt. a od 2015 roku 6 pkt., wchodzi ponadto w bazy bibliometryczne: CEEOL – Central and Eastern European Online Library, Index Copernicus, PBN – Polska Bibliografia Naukowa, BazHum oraz Rosyjski Indeks Cytowań Naukowych.

Wkrótce okazało się, że bilateralna tematyka Rocznika jest za wąska, a działalność IPR przyciąga uwagę naukowców bądź pochodzących z Ukrainy, Białorusi, Kazachstanu czy Armenii, bądź

też badających tamtejszą problematykę. Z tego powodu w 2013 roku rozpoczęliśmy wydawanie kolejnego recenzowanego pisma – *Yearbook of Eastern European Studies*. Do końca 2019 roku ukazało się 9 numerów.

Od kilku lat rozwija się baza partnerów IPR, głównie w postaci uczelni wyższych w innych niż Rosja krajach Europy Wschodniej. Pojawiają się także nowe wątki, które perspektywicznie mogą stanowić pole działalności organizacji.

W ciągu mijającej dekady IPR ewoluował i dostosowywał profil swojej działalności do nowych wyzwań i potrzeb. Pozostał on jednakże organizacją otwartą, gotową na nowe przedsięwzięcia naukowe i współpracę.

Bibliografia

Теория и практика преподавания русского языка как иностранного (2012). Red. И. Попадейкина, Р. Чахор, Русско-польский институт, Вроцлав.

Чахор Р. (2013). *Менталитет провинциального дворянства в период общественно-политических изменений второй половины XIX века (на примере литературных произведений)*, Русско-польский институт, Вроцлав.

Czachor R. (2014). *Abchazja, Osetia Południowa, Górski Karabach: geneza i funkcjonowanie systemów politycznych*, Instytut Polsko-Rosyjski, Wrocław.

Юнаковская А.А. (2014). *Человек и его деятельность в Сибири (конец XVI–XVIII вв.): Опыт составления исторического лингво-культурологического словаря*, Русско-польский институт, Вроцлав.

Armenia i Górski Karabach w procesach transformacji społecznej i politycznej (2014). Red. R. Czachor, Instytut Polsko-Rosyjski, Wrocław.

Миф, фольклор, литература: эстетическая проекция мира (2015). Red. И.И. Бабенко, И.В. Попадейкина, М.А. Галиева (ред.), Русско-польский институт, Вроцлав.

Безруков А.Н. (2015). *Рецепция художественного текста: функциональный анализ*, Русско-польский институт, Вроцлав.

- Czachor R. (2015). *Postradzieckie reżimy polityczne w perspektywie neopatrymonialnej. Wstęp do badań*, Instytut Polsko-Rosyjski, Wrocław.
- Практика преподавания русского языка как иностранного: опыт создания лингводидактического обеспечения курса* (2017). Ред. И.И. Бабенко, О.В. Орлова, Русско-польский институт, Вроцлав.
- В поисках границ фантастического: на пути к методологии* (2017). Ред. А.В. Синицкая, Е.А. Нестерова, Русско-польский институт, Вроцлав.
- Скорек Ю. (2019). *Интонация русского языка в дискурсе коммуникативной системы (экспериментальные исследования)*, Русско-польский институт, Вроцлав.